

Çocuğa Yönelik İstismar ve Çözüm Önerileri

Nazan KAYTEZ, Seçil YÜCELYİĞİT, GÜL KADAN

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, 18200, Çankırı, TÜRKİYE

ÖZET

Çocuk istismarı ebeveynlerin ya da çocuğa bakmakla yükümlü olan yetişkinlerin kaza dışında bir nedenle çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini engelleyecek, beden ve ruh sağlığına zarar verecek şekilde davranmasıdır. Gerek dünyada gerekse ülkemizde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk istismarı fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olmak üzere üç grupta incelenmektedir. İstismarın her türü, çocuğun gelişim sürecini olumsuz etkilemekte davranışsal, duygusal ve sosyal sorunlara neden olmaktadır. Çok sayıda nedeni ve trajik sonuçları olan istismar olgusu

tıbbî, hukukî ve psiko-sosyal bir sorundur. Gelecek nesillerin korunması, toplumların sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için sorunun bireysel ve toplumsal boyutta ele alınması, çocuk istismarını önleme yaklaşımlarının geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada çocuk istismarı, türleri, yaygınlığı, yasal boyutu, çocuk üzerindeki etkileri ve önleme çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel istismar, çocuk, çözüm önerileri, duygusal istismar, fiziksel istismar, istismarın etkileri,

Child Abuse and Solution Proposals

Nazan KAYTEZ, Seçil YÜCELYİĞİT, GÜL KADAN

Department of Child Development, Çankırı Karatekin University Faculty of Health Sciences, 18200, Çankırı, TURKEY

ABSTRACT

Child abuse and neglect are defined as the presence of non-accidental injuries as a result of physical assault or failure to protect of the child by the caregiver which causes disorders in the physical, social-emotional or sexual development of the child. This is a problem that most of the cultures in

the world -including our country- has to face. There are three types of child maltreatment identified as physical, emotional and sexual abuse. All types of maltreatment cause behavioral, emotional and social problems and they have negative effects on child development. These

problems have medical, judicial, psychological and social dimensions with a dramatic end. To protect the new generations and to provide the healthy development of the society a multi-dimensional approach should be embraced and enforced. With this point of view child maltreatment, types of child abuse, the prevalence of it, its effects on the child, juridical dimensions and preventions are discussed in this article.

Keywords: Child, sexual abuse, emotional abuse, physical abuse, recommendations for solution, effects of maltreatment,

GİRİŞ

Çocuk istismarı, çocuğa yöneltilen uygunsuz ve zarar verici eylemler olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan bu tür eylemlerin önlenmesi için çocuğa bakmakla yükümlü yetişkinlerin almadığı tedbirler ise çocuk ihmali olarak sınıflandırılmaktadır. İstismar ve ihmali sonucu çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur. Çocukların fiziksel-bilişsel-sosyal-duygusal gelişimlerinin başlangıcında olmaları, istismara uğramalarında onları korunmasız kılmaktadır (4,5).

Çocuğa yönelik ihmali ve istismar üç başlık altında incelenmektedir. Bunlar fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismardır. Fiziksel istismar çocuğa bir yetişkin tarafından cezalandırma, disiplin, öfke boşaltma ya da başka amaçlarla çeşitli yöntemler kullanarak fiziksel şiddet uygulanması, duygusal istismar ise çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılayan ebeveyn ve/veya bakım verenler tarafından çocuğa sürekli olarak, tekrarlayıcı ve uygunsuz bir biçimde karşılık verilmesi ve tepki gösterilmesidir. Çocuğu görmezden gelme, aşağılama, küçük görme, duygusal ihtiyaçlarına karşılık vermeme gibi davranışlar duygusal istismar kapsamındadır. Çocuğa yönelik cinsel istismar

ise iki farklı şekilde olmaktadır. Bunlardan ilki temas olmaksızın yapılan istismardır. Bu tip istismarda mağdura laf atmak, onunla cinsel içerikli konuşmak, teşhircilik, röntgencilik gibi eylemler gerçekleştirilmektedir. İkinci tip istismar, temas ile gerçekleştirilen istismardır. Bu şekilde gerçekleştirilen istismarda dokunma, cinsel ilişki, çocuğun fuhuşa zorlanması, müstehcen yayınlara konu edilmesi, ırza geçme, ensest gibi eylemler yer almaktadır. (4, 13, 25, 28).

İstismara uğramış çocuklarla yapılan çalışmalar istismar sonrasında çocukların duygusal ve zihinsel sorunlar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu çocuklarda istismar sonrasında aşırı kaygı, davranış bozukluğu, travma sonrası stres, uyumsuzluk ve intihara eğilim gibi psikolojik rahatsızlıkların sıklıkla görüldüğü, tedavi edilmemesi durumunda ise bu belirtilerin yetişkinlikte de devam ettiği bildirilmektedir (7, 10, 29). Travma sonrasında çocuğun benlik algısında değişimler, duygulanım sürecinde bozulmalar yaşanmaktadır (13).

Çocuğa yönelik istismarın sıklıkla karşılaşıldığı durumlar incelendiğinde parçalanmış aile çocuklarının daha büyük bir risk altında olduğu, kız çocuklarının erkek çocuklardan daha çok istismara maruz kaldığı, 7-13 yaş aralığındaki çocukların daha çok istismar edildiği, sosyo ekonomik düzeyi düşük olan yerlerde cinsel istismarın daha çok yaşandığı ortaya çıkmaktadır (17, 30). İstismarcılar, istismar edecekleri çocuğun sessiz ve içe kapanık yapıda olmalarının ve ailenin istismarcıyı tanıyıp güven duyuyor olmasının istismarı daha kolay gerçekleştirilir hale getirdiğini belirtmektedir (15). İstismarcı, çocuğun bildiği çevreden biri olabileceği gibi yabancı biri de olabilmektedir. Aile içinden, yakın akrabalar arasından ya da ailenin arkadaş çevresinden bir yetişkin tarafından gerçekleştirilen vakalara oldukça sıklıkla rastlanmaktadır. Çocuğun yakını ya da tanıdığı olması istismarcının çocukla yalnız kalabilmesi için fırsat oluşturmakta, istismarcı durumdan yararlanarak mağduru izole etmektedir (6, 20, 27). Çocuğun bakımına

doğrudan dâhil olmayan, çocukla bağ kuramayan babalar ensest vakalarında en çok suçlanan kişi olarak kaydedilmektedir (16,18, 21, 30). İstismarcılar genellikle suç kaydı bulunmayan, 'normal' olarak tanımlanan kişilerdir (3,16, 31). Çoğu durumda istismarcının kendisi çocukluk çağlarında ya cinsel istismara maruz kalmış ya da aile içi şiddetin tanık ya da mağduru olmak durumunda kalmıştır (6, 18). Geçmişinde cinsel istismara maruz kalan erkeklerin, kalmayanlara göre daha fazla cinsel istismar davranışı sergiledikleri bilinmektedir (21, 25). Yapılan çalışmalarda cinsel istismar olgularında istismarcının %77 olasılıkla aile, %11 olasılıkla diğer akrabalar, %5 olasılıkla bakımla ilgisi olmayan kişiler, %2 olasılıkla ise çocuğun bakımı ile ilgilenen diğer kişiler arasından olduğu saptanmıştır (8, 23,6).

Çocuk istismarı bugün yalnızca aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen toplumsal bir sorundur. Bu nedenle sorunun toplum tarafından tanımlanması, bu duruma neden olan etkenleri belirlenmesi ve önleme yaklaşımlarının geliştirilmesi gerekmektedir (20). Bu bağlamda çalışmada çocuğa yönelik istismar çocuk gelişimi perspektifinden değerlendirilmiş, sosyolojik, psikolojik, hukuki boyutları önlem yaklaşımları ile ele alınmış çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri hakkında bilgi verilmiştir.

İstismar Türleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuk istismarı, fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar olarak üç temel grupta incelenmektedir (2). *Fiziksel istismar*, ebeveynlerin veya çocuğa bakmakla yükümlü olan yetişkinlerin, çocuğun bedenine zarar verecek şekilde davranmasıdır. Çocukta açıklanamayan yara, yanık ve darbenin olması (Örneğin yüzde, dudakta ve vücudun çeşitli yerlerinde morluklar, ezikler, ısırık izleri, kemer ve ip gibi nesnelere izleri, tekrarlayan izler, sigara yanığı vb.) fiziksel istismarın

varlığını göstermektedir (24). Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda yeme bozuklukları, iletişim kurmada zorluk, düşük özsaygı, depresyon, korku, çekingenlik, öfke, çatışma, uyum problemleri, kendi kendine zarar veren davranışlar, evden kaçma, ağrı şikâyetleri ya da rahatsız hareketler, algılama, kavrama, dikkatini yoğunlaştırmada zorluklar ve okul başarısında düşme gibi problemler görülebilmektedir.

Duygusal istismar, yetişkinler ya da çocuktan büyük olan bireyler tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun ruh sağlığını bozacak her türlü sözel ifadenin kullanılması ve sürekli olarak psikolojik anlamda kötü davranma durumudur. Duygusal istismar sonucunda çocukta alışkanlık bozuklukları (parmak emme, sallanma), nevrotik problemler (uyku bozuklukları, oyun oynamada tutukluk), davranış bozuklukları (şikâyet etme, pasiflik, saldırganlık vb), aşırı uyum sorunları (yaşından büyük ya da küçük davranma) ve gelişimsel gecikmeler ortaya çıkabilmektedir (12, 33).

Cinsel istismar, çocuğun istemediği, gelişimsel olarak hazır olmadığı eylemlerde kullanılması ya da bu eylemlere zorlanmasıdır. Cinsel istismar *dokunma olmaksızın gerçekleştirilen cinsel istismar* (sözel istismar, müstehcen telefon konuşmaları, çocuğu cinsel ilişkiye tanık etmek, teşhircilik ve röntgencilik), *dokunmanın yer aldığı cinsel istismar* (çocuğun fuhuşa itilmesi, müstehcen yayınlara ve resimlere konu edilmesi) ve *şiddet kullanarak yapılan cinsel istismar olmak üzere* farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (24, 31). Cinsel istismara uğramış çocuklarla yapılan çalışmalar istismar sonrasında çocukların birtakım sorunlar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Cinsel istismara uğrayan çocuklarda tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler, olayla ilgili kabuslar, uykuya dalma ve konsantrasyon güçlüğü, öfke patlamaları görülebilmektedir (26). Çocuğun yaşına uygun olmayan cinsel davranışlarda bulunması, akademik başarısında gözlemlenen ani düşüş, psikometrik ve bilişsel becerilerde yetersiz kalması

gibi ani değişimler çocuğun cinsel istismar mağduru olduğunun belirtileri olabilmektedir (12,33). Bu belirtiler fark edilip uygun yaklaşımla ortadan kaldırılmazsa uzun vadede madde bağımlılığı, evden kaçma, suça yatkınlık, erken yaşta hamilelik gibi daha büyük çapta istenmeyen sorunlara neden olabilmektedir (14, 22, 33).

Çocuğa Yönelik İstismarın Yaygınlık Oranı

Çocuğa yönelik istismar gerek dünyada gerekse ülkemizde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorunun yaygınlığı konusunda yapılan çalışmaların, yaşanan durumu olduğu gibi ortaya çıkarmakta her zaman başarılı olmadığı bilinmektedir. Bunun nedeni, çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismarın tanımının ve kapsamının toplumlar ve kültürler arası farklılık göstermesi ve yaşanması durumunda konunun önemsenmemesi, ihmal edilmesi ya da tabu kabul edilerek örtbas edilmesidir. Bazı toplumlarda kızların çocuk yaşta evlendirilmesi geleneğin bir parçasıyken bazı toplumlarda bunun çocuk istismarı kapsamında değerlendirilmesi konunun kapsamının farklı tanımlanmasına verilebilecek bir örnektir. Kapsamı konusunda fikir ayrılıkları bulunsada çocuğa yönelik olarak gerçekleştirilen istismar günümüzde dünyada ve ülkemizde mücadele edilmesi gereken önemli bir konudur (17, 19, 24).

UNICEF (2015) raporuna göre Türkiye de her geçen yıl çocuk istismarı sayısı artış göstermektedir. Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneğinin 2016 Yılı Çocuk İstismarına Yönelik Raporu'na göre son 10 yılda ülkemizdeki çocuk istismarı vakaları yüzde 700 artmıştır. TÜİK (2015) verilerine göre 15-24 yaş aralığında bulunan gençlerin %25,4'ü yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete, %9,5'u cinsel şiddete, %28,1'i ise hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kalmıştır. Dünya Sağlık Örgütü ve Ankara Üniversitesi'nin hazırladığı Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşam Deneyimleri Araştırması Raporuna (2016) göre erkeklerin % 8,7'si; kadınların ise % 7,2'si çocukluklarında cinsel tacize uğramıştır. Çocuk ihmal ve istismarını önleme verilerine (2002) göre çocuklara %60 ihmal, %20 fiziksel istismar, %10 cinsel istismar ve %7 duygusal istismar uygulanmıştır. Ancak bu verilerin özellikle cinsel istismar konusunda gerekli sayıyı

yansıtmadığı, özellikle ensest vakalarında doğru sayının belirlenemediği ifade edilmiştir. Bozbeyoğlu'na (2009) göre her üç kız çocuktan biri cinsel istismara uğramakta ve bu verilere çocuk gelinler dâhil edilmemektedir (1, 9, 28, 32). UNICEF'in verilerine (2015) göre Dünyada 700 milyondan fazla kız çocuğu 18 yaşından önce evlendirilmektedir. Bu sayının 1/3'ü, yani yaklaşık olarak 250 milyonu, 15 yaşından önce evlenmiş olan kız çocuklarıdır. UNICEF raporlarına göre, her yıl 70,000 kız çocuğu hamile kalmakta veya birçoğu doğuma bağlı olarak hayatlarını kaybetmektedir. TÜİK (2015) verilerine göre Türkiye'deki tüm evlenmeler içindeki çocuk yaşta evlendirilen kız çocuklarının oranı %28-%35'dir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 verileri ise 2011- 2020 yılları arasında 140 milyondan fazla kız çocuğun evlendirileceğini ve bunların da 50 milyonunun 15 yaşın altında olacağını ön görmektedir. Birleşmiş Milletler'in Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşına kadar her birey çocuk sayılmaktadır. Çocuk gelişimi perspektifinden bakıldığında ergenlik bitimine kadar çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal gelişimi devam etmektedir. Henüz yeterli olgunluğa erişmemiş bireylerin erken yaşta evlendirilerek hazır olmadıkları sorumlulukları üstlendirilmeleri sağlıklı aile yapısına sebep olacağından toplumsal gelişime olumsuz etki edecektir (5,12, 24,32).

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yasal Boyutu

Türkiye'de çocuk ihmal ve istismarının hukuksal boyutunda, özellikle AB uyum sürecinde çıkarılan yasalarla kayda değer ilerlemeler olmuştur. (Çocuk Koruma Yasası, Türk Ceza Kanunu, 4320 sayılı Yasa ve Aile Mahkemeleri, Ceza Muhakemesi Kanunu). Ancak, Avrupa Birliği ile kıyaslandığında Türkiye'nin, çocuk ihmal ve istismarı, çocuk işgücü, çocuk hakları, koruma altındaki çocuklar, çocuk adalet sistemi gibi konularda geride olduğu dile getirilmektedir. 2005 yılında çıkartılan Çocuk Koruma Yasası bu alandaki temel yasal düzenlemedir. Yasa, korunma ihtiyacı olan çocukların danışmanlık, sağlık, bakım ve eğitim/barınma programları gibi hizmetlere yönlendirilmesindeki usulleri belirlemekte ve bu önlemlerin yaşama geçirilmesine yönelik düzenlemeler getirmektedir. Çocuk Koruma Yasası ayrıca çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görevleri ve yetkileri, suça itilen çocukların güvenliği konusunda alınması gereken önlemlerle

ilgili hususları da düzenlemektedir (1,3, 26,28).

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili önemli düzenlemelerin olduğu Yeni Türk Ceza Kanunu 01.06.2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Çocuk hakları ihlali ile ilgili maddeler Türk Ceza Kanununda yer almaktadır. İhlalin önlenmesi ve olumsuz sonuçların ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler ise Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Basın Kanunu, İş Kanunu gibi pek çok yasa ve yönetmeliklerde yer almaktadır (11). Çocukların çalışma yoluyla istismarını önlemeye yönelik bazı hükümler İş Kanununda yer almaktadır. Doğrudan olmasa da Medeni Kanunda da çocuğun ihmal ve istismarı ile ilgili maddeler bulunmaktadır (1,5).

Anayasanın 90. maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Tüm çocukların iyilik halinin devamının sağlanmasını savunan Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), Türkiye tarafından 1990 yılında kabul edilmiş, 27 Ocak 1995 tarih, 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 4058 sayılı kanunla onaylanarak ulusal hukuki bir belge haline gelmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmenin ülkemizde kabulünden sonra, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kanununun bazı maddelerinde değişiklikler yapılmış, yönetmelik ve yönergelerde sözleşme maddeleri esas alınmıştır (11, 26,28).

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin **19, 34 ve 39’uncu maddeleri** çocuk istismarı, ihmali ve önlenmesiyle ilgilidir. Sözleşmenin 19’uncu maddesine göre devlet çocuğu anne-babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin her türlü kötü muamelesinden korumak, çocuğun istismarını önlemek ve bu tür davranışlara maruz kalan çocukların tedavisini amaçlayan sosyal programlar hazırlamakla yükümlüdür. Sözleşmenin 34’üncü maddesinde çocuğu cinsel istismar ve sömürden korumak konu edilmektedir. Sözleşmenin 39’uncu maddesi ise şiddete maruz kalmış çocukların rehabilitasyonu ile ilgilidir (11).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocuk istismarı ve ihmali dünyada milyonlarca çocuğu ve ailelerini etkileyen önemli bir toplumsal sorundur. Çocuklar üzerinde bilişsel, duygusal, fiziksel ve sosyal etkileri olan

istismar ve ihmal, çocukların yaşamlarında onarılması güç sonuçlara yol açabilmektedir. Bu nedenle istismarı önleme çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Çocuğa yönelik istismarın önlenmesi için öncelikle bu duruma neden olan etkenler belirlenmeli bu doğrultuda çözüm önerileri üretilmelidir. İstismarın birden fazla boyutu olduğu için konu çok yönlü olarak uzmanlar tarafından (pediatrist, psikolog, danışman, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı gibi) ele alınmalıdır. İstismarın önüne geçilebilmesi için öncelikle toplum çocuk hakları ve istismar konusunda bilinçlendirilmeli ve konunun önemi vurgulanmalıdır. Medya istismara karşı farkındalık yaratılması adına önemli bir mecradır. Bu nedenle kamu spotları aracılığıyla istismara yönelik toplumsal bilinç artırılmalıdır.

Cinsel istismar, tüm istismar türleri arasında en çok yok sayılan, görmezden gelinen, inkâr edilendir. Çocuklar her yaşta istismar mağduru olabilirler. Bu nedenle çocuklara yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak cinsel istismar farkındalık eğitimleri verilmelidir. Bu doğrultuda çocuklara konuşmaya ve isteklerini anlatmaya başladıkları andan itibaren (ortalama iki yaş) özel bölgelerine dokunulunca “hayır” demeleri öğretilmelidir. Çocuklara farklı konularda hayır deme becerisini kazandırmak, hayatın her alanında önemlidir. Çocuğu zorla öpmeye, sarılmaya çalışmamak, bedeninin ona ait olduğunu anlatmak, rahatsız olduğunda kendisine dokundurtmama hakkı olduğunu öğretmek, kendi bedensel sınırlarını algılayabilmesi açısından çocuğa yardımcı olmaktadır.

Henüz yeterli olgunluğa erişmemiş bireylerin erken yaşta evlendirilmesi sağlıksız aile yapılarına sebep olmakta bu durumda istismarın önünü açmaktadır. Çocukların en iyi gelişim sağlayacakları yer olan ailenin sağlıklı yapısının sürdürülmesi toplumun geleceği açısından büyük bir sorundur. Bu nedenle erken yaşta evliliklere ailenin rızası olsa bile izin verilmemelidir. Erken yaşta evliliklerin zararları, erken gebeliklerin meydana getireceği tehlikeler ve aile planlaması hakkında toplumun geneline yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalı ve aile danışmanlık hizmetler verilmelidir.

Çocuğun korunması hem ailenin, hem toplumun hem de devletin görevidir. Bu nedenle istismar konusunda devlet politikaları geliştirilmeli gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Çocuğun rehabilitasyonu zorunluluğu yasal güvence altına alınmalı, çocuk izlem merkezleri kurulmalı,

konu hakkında çalışan kolluk, sağlık çalışanları vb. tüm görevlilerin görev tanımları ve izleyecekleri prosedür bir yönetmelikle ayrıntılı şekilde düzenlenmelidir. Aynı zamanda şiddet, istismar vb. olayların belirlenmesi, bildirim, sevk ve başvuru yolları, tedavi ve takibi ve adli makamların olaya el koyma süreçleri tekrar gözden geçirilmelidir.

İnternetin varlığı ve denetlenebilirliğin az olması istismarcıların daha rahat hareket edebileceği ve kimliklerini saklayabilecekleri ortam yaratmaktadır. Gelişimsel anlamda yeterince olgunlaşmamış olan çocukların sosyal medyadan etkilenecekleri göz önüne alındığında ciddi denetleme ve söz konusu durumlarda yaptırımların uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle internet kullanımında çocukları

korumaya yönelik standartlar geliştirilmelidir.

Üzerinde durulması gereken en önemli konu istismar edilen çocuğun psikolojik durumudur. ***İstismarcıların büyük bir çoğunluğunun istismara uğrayan çocuklar olduğu asla unutulmamalıdır.*** Bu nedenle istismara maruz kalmış çocuğa gerekli tıbbi ve psikolojik destek vakit kaybetmeden sağlanmalıdır. Ayrıca çocuğa her defasında travma yaşatmamak için mahkeme süresince mağdur çocukların sanıkla yüz yüze gelmeleri engellenmeli, yapılan görüşmeler uzmanlar tarafından gerçekleştirilmeli ve çocuk yönlendirme yapılmadan, yargılanmadan, korkutulmadan dinlenilmelidir.

KAYNAKLAR

1. **Ahioğlu N**, (2004). Yayınlar ve yargı kararlarına göre Türkiye’de çocuk istismarı. Eğitim Bilimleri ve Uygulama 3(6), 278-285.
2. **Akbaş S, Turla A, Karabekiroğlu K, Şenses A, Karakurt MN, Taşdemir GN**, (2009). Adli makamlarca çocuk psikiyatrisi polikliniğine gönderilen cinsel istismara uğramış çocukların istismar şekilleri, ruhsal ve fiziksel muayene özellikleri. Adli Bilimler Dergisi 8, 1-27.
3. **Aktepe E**, (2009). **Çocukluk çağı cinsel istismarı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 1, 95-119.**
4. **Aral N, Gürsoy F**, (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. Milli Eğitim Dergisi 151, 36-39.
5. **Aral N, Baran G, Bulut Ş, Çimen S**, (2000). Çocuk Gelişimi. Ya-Pa Yayın, İstanbul.
6. **Aydin B, Akbas S, Turla A, Dundar C, Yuce M, Karabekiroglu K**, (2015). Child sexual abuse in Turkey: an analysis of 1002 cases. Journal of Forensic Sciences 60, 61-65.
7. **Banyard VL, Williams LM, Siegel JA**, (2001). The long-term mental health consequences of child sexual abuse: an exploratory study of the impact of multiple traumas in a sample of women. Journal of Traumatic Stress 14, 697-715.
8. **Bernet W**, (1997). Practice parameters for the forensic evaluation of children and adolescents who may have been physically or sexually abused. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry 36, 37-56.
9. **Bozbeyoğlu AÇ**, (2009). Türkiye’de Enstest Sorununu Anlamak. Nüfusbilim Derneği, Ankara.
10. **Broman-Fulks JJ, Ruggier KJ, Hanson RF, Smith DW, Resnick HS, Kilpatrick DG, Saunders BE**, (2007). Sexual assault disclosure in relation to adolescent mental health: Results from the National Survey of Adolescents. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology 36, 260-266.
11. **Çocuk Hakları Sözleşme**, (2015). Available at <https://www.unicefturk.org/ÇocukhaklarıSözleşme>, Accessed 09 April 2018.
12. **Daignault IV, Hebert M**, (2009). Profiles of school adaptation: social, behavioral, and academic functioning in sexually abused girls. Child Abuse & Neglect 33, 102-115.
13. **Davis JL, Petretic-Jackson PA**, (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning. A review and synthesis of the empirical literature. Aggression and Violent Behavior 5, 291-328.

14. **Dube SA, Anda RF, Whitfield CL, Brown DW, Felitti DJ, Dong M, Giles W,** (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of the victim. *American Journal of Preventive Medicine* 28, 430-437.
15. **Elliott M, Browne K, Kilcoyne J,** (1995). Child sexual abuse prevention: what offenders tell us. *Child Abuse & Neglect* 5, 579-594.
16. **Erdoğan A, Tufan E, Karaman MG, Atabek MS, Koparan C, Özdemir E,** (2011). Türkiye'nin dört farklı bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 12, 55-61.
17. **Finkelhor D,** (1993). Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect* 17, 67-70.
18. **Gaffney D,** (2003). PTSD, RTS and child abuse accommodation syndrome: the rapeutic tools or fact-finding aids. *Pace Law Review* 24, 271-291.
19. **Golge ZB, Yavuz MF, Basol I,** (2003). Classifying rape cases in Turkey. *Forensic Science International* 136, 296-297.
20. **Gönültaş MB,** (2016). Cinsel istismarcıların çocuklara yaklaşım metot ve teknikleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken* 8, 289-305.
21. **Herman JL,** (1992). *Trauma and Recovery*. Basic Books, New York.
22. **Herrenkohl EC, Herrenkohl RC, Egolf BP, Russo MJ,** (1998). The relationship between early maltreatment and teenage parenthood. *Journal of Adolescence* 21, 291-303.
23. **Jain AM,** (1999). Emergency department evaluation of child abuse. *Emergency Medicine Clinics of North America* 17, 575-593.
24. **Kara B, Biçer Ü, Gökalp A,** (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Hastalıkları ve Sağlığı Dergisi* 47(2), 140-151.
25. **Kaplan S,** (1996). Physical Abuse and Neglect. 1033-1041. In: M Lewis (Ed), 2nd ed *Child And Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook*. Williams & Wilkins, Baltimore, MA.
26. **Kılıç A,** (2004). Çocuk ihmali ve istismarı. *Klinik Çocuk Forumu* 4(2), 35-40.
27. **Polat O,** (2006). **Cinsel İstismar Rehberi**. Forart Matbaa, İstanbul.
28. **Polat O,** (2007). **Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı. Seçkin Yayıncılık,** Ankara.
29. **Saunders B.E, Kilpatrick DG, Hanson RF, Resnick HS, Walker ME,** (1999). Prevalence, case characteristics, and long-term psychological correlates of child rape among women: a national survey. *Child Maltreatment* 4, 187-200.
30. **Siegal JA, Williams LM,** (2003). The relationship between child sexual abuse and female delinquency and crime: a prospective study. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 40, 71-94.
31. **Solmaz Korkut S,** (1998). Ensest; Bir tabuya adli tıp yönünden bakış. *Uzmanlık Tezi, TC Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı,* İstanbul.
32. **Şiddeti Önleme Derneği Rapor,** (2016) <http://imdat.org/> Accessed 09 April 2018.
33. **TUİK,** (2015) <http://www.tuik.gov.tr> Accessed 09 April 2018.
34. **Unicef,** (2015). Available at <http://unicef.org.tr/>, Accessed 09 April 2018.
35. **Wells R, McCann J, Adams J, Voris J, Dahl, B,** (1997). A validation study of the structured interview of symptoms associated with sexual abuse using three samples of sexually abused, allegedly abused, and nonabused boys. *Child Abuse & Neglect* 21, 1159-1167.